

STICHTING PROTESTANTS CHRISTELIJK ONDERWIJS ETTEN-LEUR

P.C. Basisschool "Vincent van Gogh"	, Spoorlaan 108	4872 XS	tel	076 - 5012905
P.C. Basisschool "De Klankhof"	, Hobodreef 1	4876 XB	tel	076 - 5034880
P.C. Basisschool "t Kofschip"	, Slagveld 55	4871 ND	tel	076 - 5011025
Stichting PCO te Etten-Leur	, postbus 1080	3000 BB	tel	06- 2727 6636
	Rotterdam			

Beleid omgaan met agressie

1. Inleiding

In de praktijk blijkt dat er behoefte is aan richtlijnen waarin wordt omschreven hoe de medewerkers om moeten gaan met agressie. Op de website van de scholen wordt verwezen naar dit beleidsstuk. Dit beleidsstuk heeft betrekking op alle vormen van agressie van iedereen die op enige wijze betrokken is bij de school. Dit protocol maakt deel uit van het overkoepelende veiligheidsplan. Agressie kan gepaard gaan met uiteenlopende emoties, zoals frustratie, angst, schuldgevoelens, machteloosheid, hulpeloosheid, vijandigheid, lust, liefde, boosheid of woede.

2. Begripsbepaling

De definitie van agressie die Stichting PCO gebruikt, luidt als volgt:

"Het toebrengen van schade aan materiaal of aan een ander persoon door het overschrijden van grenzen, normen of regels van de school, zich uitend in verbale- of fysieke agressie."

Een nadere toelichting van ongewenst gedrag:

- a. Verbale agressie uit zich o.a. in :
Kwaad schreeuwen, vloeken, persoonlijke beledigingen uiten, woede-uitbarstingen.
- b. Bedreigingen uiten zich o.a. in:
Dreigen zichzelf of de ander in het hier en nu iets aan te doen;
Het maken van dreigende gevaren, naar kleding grijpen, dreigen op iemand af te komen;
Met een dreigend voorwerp in de hand dreigen zichzelf of de ander in het hier en nu iets aan te doen;
Bedreiging van huis en haard in de toekomst.
- c. Fysieke agressie uit zich o.a. in:
Slaan, schoppen, duwen, haren trekken, krabben, spugen, bijten, met objecten naar de ander gooien, anderen aanvallen.
- d. Agressie gericht op objecten uit zich o.a. in:

- Kwaad met deuren of spullen smijten, objecten neergooien, tegen meubilair schoppen, op vloeren urineren, spugen, objecten breken.
- e. Het in bezit hebben van drugs, vuurwerk en gevaarlijke voorwerpen.

3. Beleid

Alle betrokkenen houden zich aan deze richtlijnen. Als er sprake is van agressie waarbij één of meerdere betrokkenen zich niet meer kunnen houden aan het afgesproken beleid, dan kan de directie van de school treffende maatregelen nemen.

De school treft de nodige maatregelen mbt:

- De veiligheid van de leerlingen (zie ook veiligheidsbeleid)
- Het scheppen van een verantwoord pedagogisch klimaat;
- Het hanteren van duidelijke (zo mogelijk positief gestelde) regels over de omgang met elkaar;
- Het werken met een transparante procedure waarbij de school belanghebbende uitnodigt voor een overleg;
- Het aanbieden van richtlijnen en hulpmiddelen om het pedagogisch handelen van de medewerker te optimaliseren (Zie "preventie").

De medewerker draagt zorgt voor:

- Een veilig pedagogisch klimaat waarbij alle kinderen zich prettig voelen. Hierdoor wordt agressie zoveel mogelijk voorkomen. Zie ook "preventie";
- Handelend optreden wanneer er sprake is van agressie (zie stappenplan)
- Het op de hoogte brengen van de directie wanneer er sprake is van agressie en het noteren van de agressie in de map "melding incidenten".

Met dit protocol wil de school ervoor zorgen dat *alle leerlingen*:

- Zich zelfredzaam en veilig kunnen voelen binnen de school en op het schoolplein;
- Groeien naar een gezonde levensstijl en handvatten krijgen aangereikt voor omgaan met agressie in de toekomst (zie omgang met de groep);
- Zelfvertrouwen ontwikkelen en respectvol met anderen, materiaal en regels kunnen omgaan;

De ouders/ verzorgers en eventueel aanwezige gasten dienen zich op school te conformeren aan dit protocol.

4. Preventie

Om ervoor te zorgen dat kinderen zich veilig voelen op school, is een goed pedagogisch klimaat erg belangrijk. Agressie krijgt dan weinig kans. We scheppen op school een veilige, gestructureerde leeromgeving zodat leerlingen kunnen groeien tot zelfstandige en zelfverantwoordelijke personen. Dit doen we o.a. door leerlingen te laten merken dat ze gezien, gewaardeerd en gerespecteerd worden en door leerlingen verantwoordelijkheid te laten nemen voor hun eigen handelen en gedrag. Hiervoor zijn de volgende middelen beschikbaar:

- Duidelijke schoolregels, de zgn "regels van de maand";
- klassenregels, die samen met de kinderen aan het begin van het nieuwe schooljaar worden opgesteld;
- Didactische structuren waarbij een beroep wordt gedaan op samenwerken;
- Ons sociaal-emotioneel leerlingvolgsysteem ZIEN. Dit bevat een observatiemodule, leerlingvragenlijsten, handelingssuggesties en handelingsplanning;

- Wekelijkse lessen sociaal-emotionele ontwikkeling, o.a. aan de hand van de Soemo-kaarten en Trefwoord. Zo wordt bij de kleuters de zin "Stop, hou op!" aangeleerd om kinderen zelf aan te laten geven wanneer ze iets niet fijn vinden.
- Diverse materialen en boeken uit de orthotheek van de school.

Een medewerker mag nooit zelf de veroorzaker zijn van agressief en/of gewelddadig gedrag. Het doel is juist om agressief en gewelddadig gedrag te voorkomen.

Mocht het toch voorkomen dat een medewerker agressief gedrag vertoont, dan wordt door de directie en/of het bestuur een gesprek aangegaan met de medewerker. Afhankelijk van de ernst worden vervolgstappen ondernomen.

5. Stappenplan

De directie van de school draagt verantwoordelijkheid voor de school, vanuit deze verantwoordelijkheid houdt zij toezicht op het omschreven beleid. Als door agressief gedrag niet meer voldaan kan worden aan bovenstaand beleid, dan kan de directie, volgens onderstaand stappenplan, maatregelen treffen om het afgesproken beleid te waarborgen.

5. A Stappenplan bij agressief gedrag van de leerling:

De medewerkers dragen verantwoordelijkheid voor de leerling als zij/ zij aanwezig is op school. De ouders/ verzorgers dragen de eindverantwoordelijkheid over de leerling.

Stap 1: Stellig afkeuren van het gedrag en alternatief formuleren

Als een leerling reageert met agressie, wordt hier door de leerkracht onmiddellijk een einde aan gemaakt. Zijn gedrag wordt vervolgens stellig afgekeurd. De agressieve leerling moeten het gevoel krijgen dat zijn/ haar gedrag niet geaccepteerd wordt. Er wordt aangegeven wat de leerling wel verwacht wordt te doen. Dit alternatief wordt positief geformuleerd.

Mocht de agressie tegen een ander kind zijn gericht, dan is het belangrijk dat dat kind zijn verhaal kan doen en dat er door de leerkracht stilgestaan wordt bij zijn/ haar gevoelens.

Als agressie is geconstateerd en de acties van de groepsleerkracht hebben geen effect, dan is het noodzakelijk om verder in te grijpen. Afhankelijk van het agressieve gedrag, worden de volgende stappen ondernomen:

Stap 2: afspraken maken/ ouders inschakelen/ notitie maken in map

De leerkracht voert een verhelderinggesprek en probeert samen met de leerling zijn gedrag te reguleren en (nieuwe) afspraken te maken.

De ouders van de leerling worden op de hoogte gesteld.

In de map "melding incident" wordt genoteerd wat het voorval was, wie daarbij betrokken waren en welke acties zijn ondernomen, wanneer en door wie.

Vanaf stap 3 worden alle ondernomen acties apart op papier gezet, en opgeborgen in het persoonlijke dossier van de leerling.

Stap 3: Herhaaldelijk agressiegedrag, maatregelen

Ouders worden te allen tijde ingelicht over de te nemen maatregelen.

- Het invullen van een "oeps-blad"
- Een of meerdere pauzes binnen blijven.
- Nablijven tot alle kinderen naar huis vertrokken zijn

- Een schriftelijke opdracht zoals een stelopdracht over de toedracht en zijn of haar rol in het probleem
- Afspraken maken over gedragsveranderingen, bij voorkeur via de kids-skills-methode. De vaardigheden worden genoteerd en de naleving van deze afspraken komen aan het einde van iedere week (voor een periode) in een kort gesprek aan de orde.

Stap 4: Vervolggesprek

Een vervolggesprek met de ouders, als voorgaande acties op niets uitlopen. De medewerking van de ouders wordt nadrukkelijk gevraagd om een einde aan het probleem te maken. Belangrijke vragen daarbij zijn: “Wat gaat u als ouder doen om het kind te motiveren zich te gedragen in de groep? Kan de school u daarbij helpen? Wat verwacht u van de school?” Er worden tijdens het gesprek concrete afspraken gemaakt. Er wordt afgesproken op welke manier er contact wordt gehouden over hoe het gedrag van het kind zich ontwikkeld.

De school heeft alle activiteiten schriftelijk vastgelegd.

Stap 5: Inschakelen van hulp

Wanneer de aanpak niet het gewenste resultaat oplevert dan is de inschakeling van de Schoolbegeleidingsdienst (EDUX), de schoolarts van de GGD, (pre-)ambulante begeleiding of schoolmaatschappelijk werk gewenst.

Stap 6: Tijdelijke overplaatsing

Bij aanhoudend agressiegedrag kan er voor gekozen worden om een leerling tijdelijk in een andere groep te plaatsen, binnen de school. Ook het (tijdelijk) plaatsen op een andere school behoort tot de mogelijkheden.

Stap 7: Schorsing

In gevallen waarbij de veiligheid van de leerling of anderen in gevaar is, wanneer er sprake is van grensoverschrijdend gedrag of wanneer er sprake is van herhaaldelijk agressiegedrag, kan de school in overleg met de inspectie ervoor kiezen om een leerling te schorsen. Zie het protocol “schorsing en verwijdering”. Ook wordt zo nodig de politie ingeschakeld.

Het is dus niet noodzakelijk dat eerst stap 2 t/m 6 wordt uitgevoerd voordat deze stap in werking treedt.

Als de ouders/ verzorgers het niet eens zijn met de genomen maatregelen kan er een klacht ingediend worden.

5. B Stappenplan bij agressief gedrag van ouders/ verzorgers/ gasten:

- De school gaat uit van een goede samenwerking met ouders/ verzorgers;
- Bij agressief gedrag waarbij het beleid overschreden wordt, gaat de directie in gesprek aan waarbij emoties van beide partijen een plaats krijgen. Het agressieve gedrag wordt nadrukkelijk veroordeeld en er wordt duidelijk verteld dat het niet passend is voor het beleid van de school. Er

worden waar mogelijk afspraken gemaakt om herhaling te voorkomen. Er wordt een aantekening gemaakt in de map "melding incidenten".

- Bij herhaaldelijk agressief gedrag wordt in een gesprek met de ouder/ verzorger besproken welke stappen worden ondernomen om herhaling van agressief gedrag in de toekomst te voorkomen. Bij dit gesprek is de directie aanwezig en zo nodig andere betrokkenen. Dit wordt schriftelijk vastgelegd en komt met een handtekening van alle betrokkenen in het leerling-dossier van hun zoon/ dochter.
- Bij herhaaldelijk agressief gedrag kan de directie de ouder/ verzorger voor (on)bepaalde tijd weigeren. Dit wordt via een aangetekende brief, door de directie van de school, aan de ouders/ verzorgers kenbaar gemaakt.
- Zo nodig wordt de politie ingeschakeld;
- Als de ouders/ verzorgers het niet eens zijn met de genomen maatregelen kan er een klacht ingediend worden.

6. Begeleiding van direct betrokkenen

Begeleiding van *het slachtoffer*:

- Praten met het slachtoffer en hulp verlenen;
- Eventueel (externe) hulpverlening inschakelen zoals CJG, huisarts;
- Alertheid op signalen van stagneren van de verwerking of teruggang prestaties bij slachtoffer;
- Het begeleiden van het slachtoffer zolang dat nodig is;
- Sommige kinderen laten makkelijk over zich heen lopen. Er wordt actief geprobeerd deze kinderen weerbaarder te maken. Ouders worden daarbij ingeschakeld.
- Contact met ouders van slachtoffer: Ook ouders van leerlingen die bij geweld betrokken zijn, verdienen aandacht en professioneel handelen. Gevolgen van geweld kunnen voor ouders minstens zo ingrijpend zijn. Ouders worden geïnformeerd over het incident dat heeft plaatsgevonden en worden op de hoogte gehouden over wat de school van plan is;

Begeleiding van *de dader*:

- Praten; zoeken naar de reden van het ruzie maken
- Laten inzien wat het effect van zijn/ haar gedrag is;
- Excuses aan laten bieden;
- Kind leren niet meteen kwaad te reageren, leren beheersen, de 'stop-eerst-nadenken-houding' of een andere manier van gedrag aanleren;
- Contact tussen ouders en school; elkaar informeren en overleggen. Inleven in het kind; wat is de oorzaak van de agressie?
- Wanneer daar behoefte aan is, kan aan ouders bijlage 1 met begeleidingsadviezen voor ouders worden meegegeven;
- Inschakelen hulp; sociale vaardigheidstrainingen; CJG, huisarts;
- Belonen (schouderklopje) als de leerling zich anders/beter opstelt;
- Alertheid op prestaties en sociaal gedrag van de dader: soms kan het incident en de reactie van de omgeving daarop zoveel indruk maken dat het kind zich geen raad meer weet met zichzelf. Nazorg aan de dader is evenals nazorg aan het slachtoffer een vanzelfsprekendheid.

Begeleiding van *de groep*:

- Inzicht geven in de gebeurtenis en emoties delen
- Leren hoe kinderen kunnen reageren wanneer er agressie plaatsvindt: Niet iemand pijn terug doen maar alternatieven geven:
 - o "Stop hou op" roepen en naar de leerkracht gaan

- Afwerende houding aannemen
- Alert zijn op de verwerking van het incident door de kinderen.
- Er kan een sova-aanbod komen, om de kinderen goed met elkaar te leren omgaan.

Begeleiding van *de medewerker*:

-De directie voert een gesprek met de opvanger voor eventuele verwerking. Er wordt nagepraat over het incident (angstgevoelens? Moeilijke momenten? Knelpunten? Professionele hulp nodig?) Zo nodig wordt externe ondersteuning ingeschakeld.

Bijlage 1

Begeleidingsadviezen voor ouders bij agressie van hun kind

Soms kan het voorkomen dat kinderen nogal heftig reageren als ze hun zin niet krijgen, als ze zich niet prettig voelen, als ze moe zijn, als ze opgewonden of druk zijn. Dat kan nogal eens gepaard gaan met het slaan van anderen, het vernielen van spullen of schelden en schreeuwen. Zo gauw anderen benadeeld worden en er spullen kapot gemaakt worden, spreken we over agressie. Op school is dat lastig, omdat anderen er last van hebben en het is ook nadelig voor het kind, omdat het op den duur een agressief persoon kan worden. Alle redenen dus om er op school en thuis wat aan te doen.

Tips

- Geef zelf het goede voorbeeld. Naast het feit dat je min of meer met agressiegedrag ter wereld kunt komen, speelt ook het afkijken van agressiegedrag van de ouders een grote rol. Dat betekent dat u zelf moet proberen om naar het kind en naar anderen toe ook niet met heftig roepen, schreeuwen, slaan en vernielen van spullen te reageren. Het kind zal dat gedrag van u overnemen, omdat het geleerd heeft dat je zo kunt reageren op moeilijke situaties.
- Leer het kind dat het wel boos mag zijn. Die boosheid kun je uiten door er met iemand over te praten. Zeg ook steeds tegen het kind: "Je mag wel boos zijn maar niet...."
- Als u weet wanneer uw kind agressief is en dat is bij een aantal kinderen bekend, dan kunt u bekijken of u het agressiegedrag kunt voorkomen. Dat doet u door agressie-oproepende situaties vooraf te bespreken en het kind te vertellen hoe het in zo'n situatie kan reageren.
- Grijp in als het kind agressiegedrag vertoont. Door agressie zijn gang te laten gaan, wordt agressiegedrag een deel van het karakter van het kind. Op deze jonge leeftijd kunt en moet u zo veel mogelijk ingrijpen en sturen. Bij het ingrijpen gaat u als volgt te werk:
 - a. Vertel het kind wat het deed. Daarbij hoeft u niet al te lange gesprekken te houden, omdat veel kinderen tijdens agressiegedrag zo opgewonden zijn dat opvoeden weiging tot ze doordringt. U moet wel ingrijpen en zeggen wat er aan de hand is en waarom u ingrijpt. Begin dan steeds met een ik-boodschap: "ik wil dit niet, want..."
 - b. Bekijk of het nodig is het kind even buiten de ruimte te plaatsen waar de agressie plaatsvond.
 - c. Bespreek altijd op een ander rustig moment wat er gebeurd is. U vertelt dan wat u nog weet van wat er gebeurd is. U vraagt het kind wat het nog weet van die situatie. Daarna vertelt u wat u er niet van accepteert en u geeft het kind aan hoe het zich anders/ beter in zo'n situatie kan gedragen. Daarna laat u het kind dat navertellen. Bij gesprekken moeten kinderen geactiveerd worden door het weer na te zeggen.
- Ga regelmatig naar een kind als het gewenst gedrag vertoont. Kinderen leren het meeste van de momenten waarop het goed gaat en ze niet agressief zijn. Schenk ze dan vooral aandacht en zeg ook waarom u dat doet en wat u dan van de situatie vindt.
- Laat het kind nooit alleen naar agressie op tv kijken. Ga naast het kind zitten en geef commentaar bij wat u ziet of schakel over naar een ander programma.